

Zounek, J. (2006) *ICT v životě základních škol*. Praha: Triton. Pedagogika. ISBN 80-7254-858-1.

ŠULOVÁ, LENKA, TOMÁŠ, FAIT, WEISS, PETR, ET AL. VÝCHOVA K SEXUÁLNĚ REPRODUKČNÍMU ZDRAVÍ

Kateřina Kadlčíková

Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta

Sexuální výchova se zabývá základními informacemi, které se týkají jak tělesného, tak hormonálního vývoje, vývojem dítěte v těle matky, přátelstvím, které žáci navazují již na prvním stupni základní školy, sexuálním zneužíváním, pedofilií, které jsou v dnešní době velkou hrozbou, ale i nemocemi spojené se sexualitou a mnoho jiného. Proto je velmi důležité zabývat se problematikou sexuální výchovy, která je aktuálním předmětem diskutování, realizovat ji ve výuce již na prvním stupni, aby si žáci udělali vlastní představu a ujasnili si všechny své nejasnosti.

Monografii *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví* ocení především dospívající mládež zabývající se touto oblastí, je ovšem inspirací i pro rodiče těchto dětí, jež s nimi na takové téma rozmlouvají. Knihu mohou využít i učitelé základních, středních i vysokých škol, kteří se oblastí

sexuální výchovy zabývají, mohla by jim posloužit jako pomůcka ve výuce a výchově k manželství a rodičovství. Pro její dostatečně široké informace ji mohou využívat obory pedagogické fakulty – budoucí učitelé, sociální pracovníci nebo psychologové, ale i lékařské fakulty, které nastudované poznatky mohou převést do praxe.

Monografie čtenářům publikace představuje nejaktuálnější poznatky z oblasti sexuálního zdraví a zároveň ukazuje na potřebu odborné diskuze o správném chápání probíraných témat na veřejnosti, která napříč českou společností vyvolává stále vlnu rozhořčení. Publikace je charakteristická interdisciplinárním přístupem – zasahuje do oblastí psychologie, pedagogiky, psychiatrie, medicíny, gynekologie a mnoha dalších a nabízí nejrůznější úhly pohledu na pojetí sexuality, sexuálně reprodukčního zdraví a dalších okruhů, které jsou svým obsahem jim blízké.

Knih je společnou prací psychologa, gynekologa a psycholog-sexuologa, kteří spolupracovali s kolektivem odborníků z profesí pediatrie, rodinné terapeutiky, pedagogiky, demografie atd. Autoři publikace jsou významnými odborníky, kteří publikaci obohatili svými poznatky z praxe.

První z autorů Lenka Šulová je významnou českou psycholožkou. Je absolventkou studia psychologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy specializace klinická a sociální psychologie. V současné době se věnuje soukromé psychologické praxi a vede oddělení sociální psychologie na katedře psychologie na Filozofické fakultě UK v Praze, kde zabezpečuje předměty jako ontogenetická psychologie, aplikovaná sociální psychologie či partnerské a rodinné vztahy.

Druhý autor – Tomáš Fait je předním českým odborníkem v oblasti gynekologické endokrinologie a antikoncepce. Vystudoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Je autorem mnoha odborných článků, výkonným redaktorem časopisu a mnohé další. V současnosti pracuje na Gynekologicko-porodnické klinice 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a VNF Praha.

Petr Weiss, třetí autor publikace, patří k významným českým sexuologům, který se zabývá sexuálními dysfunkcemi, deviacemi, transsexualitou, partnerskými vztahy a psychoterapií. Absolvoval psychologii na Filozofické fakultě UK v Praze, nyní pracuje jako klinický psycholog, je také vědeckým sekretářem České sexuologické společnosti a působí jako soudní znalec v odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie a sexuologie.

Sexuální výchova v České republice má své kořeny již v roce 1917, kdy Spolková rada Pedagogického muzea Komenského v Praze Memorandum C. K. předložila Zemské školní radě pro království české návrh „O pohlavní výchově české“, kde vyžaduje zavést pohlavní výchovu do škol. Pro zavedení pohlavní výchovy do škol byl i tehdejší prezident T. G. Masaryk, který ve své publikaci vyzdvihuje netabuizovat témata týkající se pohlavní výchovy. V roce 1921 byl v Praze založen Ústav pro studium pohlavnosti (nynější název Sexuologický ústav), což bylo první univerzitní sexuologické pracoviště na světě a ve své výzkumné činnosti pokračuje dodnes. V 30. letech 20. století byla v Praze vydaná kniha „Pohlavní výchova naší mládeže“, ve které autor popisuje výchovu ke zdravému a normálnímu pohlavnímu životu. V roce 1960 vyšel Věstník Ministerstva školství obsahující pokyny k zahájení výchovy

k rodičovství a v roce 1972 vyšel Věstník Ministerstva školství „Zásady výchovy k rodičovství na ZDŠ“. Zmíněný věstník vymezil obsah výchovy k manželství a rodičovství. Až počátkem 90. let se projevila snaha systémově změnit situaci v oblasti sexuální výchovy, o kterou se až dodnes snaží i řada společností i jednotlivců – Společnost pro plánování rodiny a společnosti, Asociace manželských poradců apod. (Šulová, 2011).

Text publikace je členěn do tří základních oddílů, kde se každý zabývá jiným tematickým okruhem. Oddíly jsou rozděleny do jednotlivých kapitol, ty jsou dále systematicky rozčleněny na několik podkapitol.

První oddíl s názvem Sexuální zrání a formování sexuální identity se snaží čtenáři přiblížit vývoj jedince od jeho úplného vzniku. Tato část popisuje například prenatální vývoj, porod, porodní alternativy, přijetí rodičovské role, ale zároveň sleduje psychosociální vývoj jedince a formování jeho identity v dětství a proces dospívání, jak tělesně dospívají dívky a chlapci. Do popředí jsou postavena dvě hlavní témata, a to téma, které se týká jedince a jeho raného vývoje a druhé související s tím, jak bude v dospělosti schopen přijmout a zodpovědně plnit rodičovskou roli. Ve zmínce stojí uvést i vliv zaměstnanosti rodičů na dítě školního věku. *"Zaměstnanost rodičů a zejména matky s sebou přináší řadu kladných, ale i záporných dopadů na rodinu a partnerský život. Každý člen rodiny sloučení rodinného a partnerského života může vnímat odlišně a prožívat ambivalentní pocity. Ani tyto pocity však nejsou trvalé, protože se vyvíjejí ve vztahu k věku jednotlivých členů rodiny, ve vztahu ke konkrétní situaci jejich života, např. v závislosti na materiální situaci, na jejich vzdělání, na aktuální situaci ve společnosti a převažujících postojích"* (Šulová, Fait, Weiss, 2011).

Autoři jednotlivé kapitoly prokládají obrázkovými přílohami, které čtenáři více přiblíží nastíněnou problematiku, dále je pak každá kapitola doplněna seznamem použité literatury a nabádá tak čtenáře se o zmiňované téma dále zajímat. Toho mohou využít zvláště učitelé základních i středních škol ve své výuce.

Druhý oddíl Sexuálně reprodukční zdraví - obecná témata je rozsáhlá část zabývající se výběrem partnera, zamýšlí se nad tím, co je v partnerském soužití normální, ale poukazuje i na odchylky v sexuálním chování. Zaměřuje se na současnou rodinu, trendy v dnešních rodinách, zmiňuje se o rodičovských rolích, popisuje homosexualitu z několika hledisek, výchovu dítěte v homosexuálních rodinách.

Je zde i uvedená samotná kapitola, jež se zaměřuje na lesbické rodiče a jejich děti. Ve srovnání s rodinou, kde je otec a matka, dítě vychovávané v lesbické rodině může postrádat vzor opačného pohlaví, takový je argument dnešní společnosti. Na dítě školního věku mají ovšem vliv nejen rodiče, ale i kamarádi, učitelé, spolužáci, kteří se podílí na socializaci jedince ve společnosti.

Dále se zabývá dysfunkcí a rozpadem rodiny, manželským rozvodem nebo náhradní rodičovskou péčí. V kapitolách se uvádí i výzkumná data, v podobě přehledných tabulek či grafů, která sledují aktuální trendy české populace i trendy sexuálního chování v České republice. Příkladem lze uvést výzkum vývoje průměrného věku vstupu do manželství a při založení rodiny, který začal již v roce 1981 nebo zkoumání trendů vývoje sňatečnosti a rozvodovosti, jež se zaznamenává od roku 1961. I když je zde sledovaná problematika popisovaná poměrně zešířena, zaujme čtenáře samotnou aktuálností. Druhá

část je popsána srozumitelným a pochopitelným způsobem. Autoři čerpají ze současné české i zahraniční literatury.

Poslední oddíl s názvem Sexuálně reprodukční zdraví – specifická témata popisuje témata, která představují hrozbu lidské populace. Zajímá se o sexuální zneužívání dětí, předkládá statistická data nebo prevenci sexuálního zneužívání dětí. V této kapitole nalezneme i mýty o sexuálním zneužívání, které donutí čtenáře zamyslet se nad vlastní nevědomostí. *"Je-li dítě zneužíváno pouze pod vlivem alkoholu nebo drog, pak skutečný problém je v závislosti pachatele na alkoholu nebo drogách. Pokud se zbaví této závislosti, přestane i zneužívání"* (Šulová, Fait, Weiss, 2011).

Další hrozba, kterou zde autoři uvádějí je infekce HIV, popisují klinické projevy nemoci, testování na HIV infekci, ale hlavně prevenci přenosu této infekce. Kromě nemoci HIV je část kapitoly věnovaná i ostatním sexuálně přenosným chorobám, jejíž informace jsou podmětne hlavně pro dospívající mládež, která hrozbu nákazy často podceňuje. Těchto poznatků mohou využít opět učitelé všech typů škol ve své praxi.

Velká pozornost je věnovaná sexuální výchově. Sexuální výchova je neodmyslitelnou součástí koncepce podpory a ochrany zdraví ve škole a v poslední době je jí právem přisuzovaná velká pozornost. Autoři popisují její historii v naší zemi i současnou podobu této výchovy.

V tomto oddílu čtenář nalezne i kapitolu o drogách, kterým příkládají autoři velkou pozornost, neboť problém drog je starý jako lidstvo samo, kdy odkazy na drogy se uvádějí již ve starých náboženských textech a stále se tento problém nepovedl vyřadit z lidského dění.

Zajímavou součástí posledního oddílu jsou kapitoly, které hovoří o transexuality, pornografii a sexualitě zdravotně postižených. *"Klinická definice transexuality je založena na řadě ukazatelů. Ty zahrnují víru, že dotyčný je příslušníkem opačného pohlaví, oblékání se a vystupování v roli opačného pohlaví, odpor k vlastním genitáliím a přání jejich změny a trvající touhu po změně pohlaví operativní cestou. Primárním diagnostickým nástrojem je nestrukturovaný rozhovor a klientova výpověď"* (Šulová, Fait, Weiss, 2011).

V publikaci *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví* si každý čtenář nalezne něco, co ho zajímá, jsou zde nastíněna všechna aktuální témata, o kterých se diskutuje. Je srozumitelná i pro neobornou veřejnost. Je překvapivé, jak velmi dokáže zaujmout pro svoji objektivitu, komplexnost a zajímavými tématy.

Ve srovnání s literaturou *Důvěrně a otevřeně o sexualitě*, která je určena pro základní školy a nižší ročníky gymnázií a pokrývá celé učivo vymezené RVP ZV a je doporučenou literaturou pro výuku v dané oblasti, je tato publikace obsáhlejší, poskytuje rozšířenější informace, není zaměřená jen na učivo RVP ZV, ale věnuje se i tématům, která jsou v současnosti aktuální např. homosexualita. Může sloužit jako textová opora, ale i jako metodika pro učitele. To stejné lze říci i o publikaci *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Zde se zaměřuje spíše na popisy výzkumů než na samotnou teorii, která ve *Výchově k sexuálně reprodukčnímu zdraví* nechybí.

V porovnání s ostatní literaturou existují samozřejmě obsáhlejší materiály, avšak tato uvedená publikace slouží jako opora v hledání cesty k sexuálně reprodukčnímu zdraví a k pozitivnímu vnímání sexuality, jako důležité součásti života, poskytne potřebný náhled do předkládané problematiky a

umožňuje proniknutí do jevů a situací, se kterými se člověk mnohokrát setkává.

Literatura

Donát, J., Donátová, N. (2007) *Důvěrně a otevřeně o sexualitě*. 2. vyd. Praha: Fortuna. 95 s. ISBN 80-7168-990-4.

Šulová, L., Fait, T., Weiss, P., et al. (2011) *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. 1. vyd. Praha: Maxdorf. 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.

Šulová, L. (2011) Sexuální výchova na školách. In *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. 1. vyd. Praha: Maxdorf. 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.

Weiss, P., Zvěřina, J. (2001) *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. 1. vyd. Praha: Portál. 159 s. ISBN 80-7178-558-X.